Socialutskottets betänkande 1985/86:19

om följdlagstiftning till den nya omsorgslagen (prop. 1985/86:107)

SoU
1985/86:19

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 1985/86:107 om följdlagstiftning till den nya omsorgslagen. I anslutning härtill behandlas tre motioner, en om tillsyn över omsorgsvårdens personal (m), en om personkretsen enligt omsorgslagen (fp) samt en om behållande av vårdhem för de mest vårdbehövande (m).

Utskottet tillstyrker propositionen och avstyrker motionerna.

Utskottets m-ledamöter reserverar sig beträffande avvecklingen av vårdhemmen. Fp- och c-ledamöterna avger ett särskilt yttrande beträffande omsorgslagens tillämpning på de läkepedagogiska instituten.

Propositionen

I proposition 1985/86:107 om följdlagstiftning till den nya omsorgslagen har regeringen (socialdepartementet) föreslagit riksdagen att anta vid propositionen fogade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott,
3. lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429),
4. lag om ändring i passlagen (1978:302),
5. lag om ändring i lagen (1985:127) om särskilda organ i landstingskommunerna,
6. lag om ändring i stadgan (1970:88) om enskilda vårdhem m. m.

Lagförslagen fogas till betänkandet som *bilaga*.

Motioner

Motioner väckta under allmänna motionstiden 1986

I motion 1985/86:So234 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkande 2), att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs om en utvidgad personkrets i omsorgslagen.

Motivering till motionsyrkandet finns i motion 1985/86:Sf283.

I motion 1985/86:So241 av Nils Carlshamre m. fl. (m) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkande 3), att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan

ändring av omsorgslagen att huvudmännen får rättighet och skyldighet att behålla det antal vårdhemsplatser för förståndshandikappade som behövs för de mest vårdbehövande.

Motion väckt med anledning av propositionen

I motion 1985/86:326 av Gullan Lindblad (m) och Siri Häggmark (m) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag syftande till att även omsorgsvårdens personal skall omfattas av tillsynslagen.

Utskottet

Propositionen

Genom beslut den 5 juni 1985 antog riksdagen lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl. (prop. 1984/85:176, SoU 27, rskr. 386). Lagen träder i kraft den 1 juli 1986. Den ersätter lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda (1967 års omsorgslag).

I förevarande proposition föreslås vissa följdändringar i andra lagar till följd av den nya omsorgslagen. En ändring som föreslås i lagen (1962:381) om allmän försäkring innebär att landstingskommuns möjlighet att uppbära pensioner för psykiskt utvecklingsstörda som får vård och försörjning på landstingets bekostnad i huvudsak upphör. Vidare föreslås vissa ändringar av lagteknisk karaktär i lagen (1964:143) om bidragsförskott, rättshjälpslagen (1972:429), passlagen (1978:302), lagen (1985:127) om särskilda organ i landstingskommunerna och stadgan (1970:88) om enskilda vårdhem m. m. De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft samtidigt som den nya omsorgslagen.

Utskottet tillstyrker de i propositionen framlagda lagförslagen.

Personkretsen

Utgångspunkten för den nya omsorgslagen kan sägas vara de i handlingsprogrammet i handikappfrågor angivna grundsatserna om integrering och normalisering. Omsorgerna syftar till att ge den enskilde större möjligheter till delaktighet och gemenskap i samhället och skall inriktas på att utveckla den enskildes egna resurser.

Den nya lagen omfattar dels psykiskt utvecklingsstörda, dels personer som på grund av en hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, har fått ett betydande och bestående begåvningshandikapp, dels slutligen personer med barndomspsykos. Lagen reglerar de insatser som de angivna grupperna behöver utöver dem som socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen ger. Dessa extra insatser kallas *särskilda omsorger* och skall uttryckligen vara en rättighet. De särskilda omsorgerna är bl. a. rådgivning och annat personligt stöd, sysselsättning, korttidsvistelse utanför hemmet, boende i familjehem eller elevhem samt boende i gruppbostad för vuxna som inte kan bo i egen bostad.

Den nya omsorgslagen innebär en utvidgning av personkretsen jämfört med 1967 års lag. Två grupper har tillkommit. vissa hjärnskadade och personer med barndomspsykos.

Omsorgskommittén föreslog i betänkandet Omsorger om vissa handikappade (SOU 1981:26) en väsentligt vidare personkrets. Enligt det förslaget skulle dels alla handikappade barn och ungdomar under 20 år, dels vuxna människor med psykisk utvecklingsstörning eller barndomspsykos eller med annan bestående eller betydande funktionsnedsättning som inte beror på åldrande eller psykisk sjukdom omfattas av de särskilda omsorgerna.

Vid behandlingen av propositionen med förslag till ny omsorgslag uttalade utskottet med anledning av tre motioner (m, c, fp) följande (SoU 1984/85:27 s. 7).

Frågan om vilken personkrets som skall omfattas av lagstiftningen är av central betydelse för lagens innehåll och utformning. Frågeställningen inskränker sig nämligen inte enbart till avgränsningen av vilka grupper som kan behöva särskilda omsorger utan måste också innefatta en genomgång av vilka omsorger som behövs för resp. grupp. Det arbete som har utförts av omsorgskommittén och fullföljts av omsorgsberedningen har haft som huvudsaklig utgångspunkt att göra en översyn av 1967 års omsorgslag. De särskilda omsorger som föreslås i propositionen tar därför framför allt sikte på de behov som finns hos de utvecklingsstörda. Utskottet konstaterar även att propositionens förslag till personkrets innebär en utvidgning så att två grupper – vissa hjärnskadade samt personer med barndomspsykos – vilka stått utanför den nuvarande lagens personkrets, men som har behov som ligger mycket nära de utvecklingsstördas, nu inordnas i omsorgssystemet.

Utskottet delar uppfattningen att den nuvarande omsorgslagen bör revideras och utvidgas. Utskottet biträder därför propositionens förslag. Den i propositionen föreslagna utvidgningen av personkretsen bör emellertid ses som ett första steg i reformarbetet. Utskottet anser att alla handikappade barn och ungdomar borde ges samma stöd som nu föreslås för de ovan angivna grupperna. Som anförs i motionerna (m, c, fp) talar starka humanitära skäl för att också övriga grupper av handikappade barn som har behov av särskilda omsorger kommer i åtnjutande av den reviderade omsorgslagens rättigheter.

Som framkommit vid beredningsarbetet förutsätter emellertid en sådan utvidgning ytterligare utredningsarbete. I propositionen framhålls att socialministern har för avsikt att senare återkomma till regeringen i frågan om att utreda behovet av åtgärder för andra grupper av barn och ungdomar än dem som nu föreslås ingå i omsorgslagens personkrets. Detta utredningsarbete skall enligt utskottets mening inriktas på att precisera vilka grupper som bör omfattas av lagen och belysa behovet av kompletterande särskilda omsorger. Utskottet vill vidare kraftigt understryka att utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt. Syftet bör vara att utvidga omsorgslagen att gälla alla barn och ungdomar som har behov av särskilda omsorger.

Riksdagen beslöt att som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört.

I förevarande proposition redovisar statsrådet Lindqvist att han tillkallat en arbetsgrupp för en utredning av bl. a. behovet av åtgärder för andra grupper handikappade barn och ungdomar än dem som ingår i den nya omsorgslagens personkrets. I regeringens beslut om bemyndigande att tillkalla den angivna arbetsgruppen hänvisas till utskottets ovan angivna

uttalande. Vidare anges att arbetet skall ske med utgångspunkt i propositionen och riksdagens behandling av ärendet. Särskild uppmärksamhet skall ägnas åt frågan om översyn av lagen (1965:136) om elevhem för vissa rörelsehindrade barn m. fl.

I *motion So234 av Bengt Westerberg m. fl. (fp)* hemställs att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om en utvidgad personkrets i omsorgslagen (*yrkande 2*). I motionen hänvisas till den arbetsgrupp som tillsatts för att bedöma behovet av omsorger för andra grupper än de som ingår i den nya omsorgslagen. Motionärerna uttalar att de vill understryka vikten av att översynen sker skyndsamt och att syftet med den är att utvidga omsorgslagen till att avse alla barn och ungdomar som har behov av särskilda omsorger.

Utskottet konstaterar att den utredning som riksdagen har begärt nu har påbörjats. I regeringens beslut hänvisas till riksdagens uttalande i frågan, av vilket framgår att utredningen skall bedrivas skyndsamt samt ha det syfte som anges i motionen. Enligt utskottets uppfattning finns därför ingen anledning till ytterligare uttalande av riksdagen. Motion So234 (fp) yrkande 2 avstyrks.

Avvecklingen av vårdhemmen

I 1967 års omsorgslag finns vårdformerna specialsjukhus och vårdhem, vilka båda utgör ett institutionsboende. Dessa har inte fått någon motsvarighet i den nya omsorgslagen och skall avvecklas enligt vad som närmare föreskrivs i lagen (1985:569) om införande av lagen (1985:568) om särskilda omsorger för psykiskt utvecklingsstörda m. fl. Den nya lagen utgår i stället från att boende skall vara så normaliserat som möjligt. Barn och ungdomar som inte kan bo i föräldrahemmet har rätt till bostad i familjehem eller elevhem. Vuxna som inte kan bo i en egen bostad har rätt till ett boende i gruppbostad. Dessa skall vara små enheter integrerade i annan bebyggelse och utgöra bostad för fyra till sex personer.

I den ovannämnda lagen om införande av omsorgslagen anges (5 §) att nyintagning i vårdhem för barn inte får ske. Nyintagning i specialsjukhus eller vårdhem för vuxna får enligt samma lagrum ske om det finns synnerliga skäl.

I propositionen om ny omsorgslag anfördes beträffande avvecklingen av vårdhemmen att då det gällde barn och ungdom ett vårdhem inte kan vara en lämplig uppväxtmiljö. Nyintagningar av barn och ungdom för varaktigt boende i vårdhem skulle därför inte få äga rum och avvecklingen kunna ske relativt snabbt. Även vårdhem för vuxna borde enligt propositionen avvecklas, men det ansågs inte praktiskt möjligt att genomföra en total avveckling av dessa förrän på längre sikt. Socialministern framhöll bl. a. att många psykiskt utvecklingsstörda under mycket lång tid har bott på vårdhem, som är det enda hem de känner till. Det är därför väsentligt att en utflyttning från vårdhemmen sker med varsamhet och med hänsynstagande till och efter samråd med varje enskild individ. Avvecklingen måste även ske med beaktande av de personella, ekonomiska och andra resurser som vid varje tidpunkt kan avdelas för detta ändamål. Enligt socialministerns

bedömning skulle det inte gå att helt undvika nyintagningar under avvecklingsperioden, men som förutsättning för detta skulle gälla att det fanns synnerliga skäl.

I *motion 1985/86:So241 av Nils Carlshamre m. fl. (m)* hemställs om förslag till sådan ändring av omsorgslagen att huvudmännen får rättighet och skyldighet att behålla det antal vårdhemsplatser för förståndshandikappade som behövs för de mest vårdbehövande (*yrkande 3*). Motionärerna anför att det inom den stora gruppen utvecklingsstörda finns en del med så svåra handikapp att deras behov av trygghet och omvårdnad endast kan tillgodoses inom en institution av det goda vårdhemmets typ. Den nya lagen kan medföra att de svårast handikappade inte får den vård de behöver.

I samband med propositionen om ny omsorgslag behandlade utskottet ett motionsyrkande (m) om modifierade regler beträffande vårdhem för vuxna. Utskottet, som avstyrkte motionen, anförde följande (SoU 1984/85:27 s. 15).

Målet för omsorgsverksamheten är normalisering och integrering. Att bo på ett vårdhem är som framhålls i propositionen ofta att leva helt utanför det vanliga samhället. Vårdhemmen varken ser ut eller fungerar som ett hem och de intagna har svårt att delta i samhällets gemenskap. Utskottet delar därför socialministerns uppfattning att vårdhem och specialsjukhus efter hand bör avvecklas. Då det gäller vårdhem för barn bör detta kunna ske skyndsamt. Då det gäller vårdhemmen för vuxna vill utskottet understryka socialministerns ord att utflyttning från vårdhemmen måste ske med varsamhet och med hänsynstagande till och efter samråd med varje enskild individ. Det får inte bli så att utvecklingsstörda mot sin vilja tvingas flytta från sin invanda miljö till en ny och kanske skrämmande omgivning.

Med anledning av vad som anförs i den nu aktuella motionen vill utskottet vidare erinra om bestämmelserna i 5 § i den nya omsorgslagen. Enligt detta lagrum skall psykiskt utvecklingsstörda genom de särskilda omsorgerna tillförsäkras goda levnadsvillkor. De särskilda omsorgerna skall bl. a. anpassas till mottagarens individuella behov.

I proposition (prop. 1984/85:176) angavs den principiella utgångspunkten att omsorger om psykiskt utvecklingsstörda skall anpassas och utformas efter varje individs särskilda behov av stöd och hjälp (prop. s. 25). Bestämmelserna i 5 § anger en inriktning för kvalitetsnivån på de särskilda omsorgerna, vilka skall tillförsäkra utvecklingsstörda goda levnadsvillkor (prop. s. 63).

Även när det gäller avvecklingen av vårdhemmen måste dessa lagstiftningens utgångspunkter vara vägledande. Avvecklingen får inte leda till att de människor som bott på vårdhemmen tvingas flytta till en bostad som inte uppfyller den nya lagens kvalitetskrav. En förändring som inte är till fördel för den psykiskt utvecklingsstörde själv kan inte stödjas på den nya omsorgslagen, som vill garantera psykiskt utvecklingsstörda goda levnadsvillkor. Utskottet har tidigare understrukit att vuxna utvecklingsstördas utflyttning från vårdhemmen måste genomföras med varsamhet och hänsyn till varje individ. När det gäller vårdhem för barn och ungdom har utskottet uttalat att avvecklingen bör kunna ske skyndsamt. Förutsättningen är dock självfallet att de barn och ungdomar som för närvarande bor på vårdhem kan erbjudas ett gott och för varje individ lämpligt alternativ som uppfyller lagens kvalitetskrav.

Avvecklingen av nuvarande vårdhem sker dels genom att nyinskrivning inte sker, dels genom att fullgoda alternativ i gruppboende eller enskilt boende utvecklas.

Vissa barn och ungdomar har behov av behandlingsinsatser utöver själva boendet. Av lagens bestämmelse om att omsorgerna skall anpassas till mottagarens individuella behov följer att det är nödvändigt att beakta också dessa behov. I dag tillgodoses sådana behov ibland av vårdhemmet. Värdefulla insatser på detta område görs t. ex. av de läkepedagogiska instituten.

Behov av behandling och habilitering måste enligt utskottets mening även i fortsättningen tillgodoses för att man skall kunna tala om goda levnadsvillkor för psykiskt utvecklingsstörda. Detta följer av att omsorgen skall anpassas och utformas efter varje individs särskilda behov av stöd och hjälp.

Utskottet avstyrker med det anförda motion So241 (m) yrkande 3.

Tillsyn över omsorgsvårdens personal

I *motion 1985/86:326 av Gullan Lindblad (m) och Siri Häggmark (m)* hemställs om förslag syftande till att även omsorgsvårdens personal skall omfattas av tillsynslagen. Motionärerna anför att det finns en särskild anledning att slå vakt om rättssäkerheten för människor som har svårt att själva föra sin talan. Det är djupt otillfredställande att disciplinära åtgärder i form av varning, erinran och fråntagande av legitimation inte kan ske beträffande personal inom omsorgsvården, ens om någon gjort sig skyldig till grova förseelser gentemot vårdtagarna.

Lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl. (tillsynslagen) innehåller bl. a. bestämmelser om allmänna åligganden för personalen om ansvar för fel och försummelser i vården, om ordningen för ansvarets utkrävande samt om återkallande av legitimation m. m. Frågor om disciplinansvar handläggs av en särskild nämnd, hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd.

Enligt 1 § tillsynslagen omfattas personal vid sjukhus och andra inrättningar för öppen och sluten vård som drivs av det allmänna, legitimerade yrkesutövare utanför sådana inrättningar samt personal som biträder sådana yrkesutövare i vården av patienter. I korthet kan konstateras att omsorgsvårdens personal inte omfattas av tillsynslagen annat än i den mån den är verksam vid en sjukvårdsinrättning eller biträder en legitimerad yrkesutövare med uppgifter som är att hänföra till hälso- och sjukvård. För en utförligare beskrivning av rättsläget hänvisas till utskottets betänkande SoU 1984/85:27 s. 19 f.

Utskottet behandlade ett liknande motionsyrkande i samband med propositionen om ny omsorgslag. Utskottet, som avstyrkte motionen, anförde därvid följande (SoU 1984/85:27 s. 20).

Frågan om utsatta gruppers skydd mot olämplig behandling och/eller övergrepp från viss vårdande personal är av principiell betydelse. Det gäller inte minst i fråga om utvecklingsstörda, som inte sällan kan vara mycket beroende av personalen samtidigt som de har särskilt svårt att hävda sina rättigheter eller påkalla hjälp utifrån. Enligt vad utskottet har inhämtat

kommer emellertid frågan om ansvarsreglerna för förtroendeläkarna att tas upp av regeringen under kommande höst. I samband därmed avser man även att överväga frågan om att eventuellt föra in vissa andra grupper under tillsynslagens bestämmelser. Utskottet vill understryka det angelägna i att regeringen i det sammanhanget också överväger frågan om ansvaret för olika personalkategorier inom omsorgsverksamheten.

Utskottet har med anledning av den nu aktuella motionen inhämtat att man inom regeringskansliet planerar att tillsätta en utredning om olika tillsynsfrågor inom hälso- och sjukvården, bl. a. tillämpningsområdet för tillsynslagen. *Utskottet har erfarit* att uppdraget även avses komma att omfatta frågan om tillsynslagens tillämpning på personalen inom omsorgsvården.

Utskottet vill ånyo understryka det angelägna i att regeringen överväger frågan om ansvaret för olika personalkategorier inom omsorgsverksamheten. Med hänsyn till att frågan redan är aktuell hos regeringen kan dock någon riksdagens åtgärd inte anses erforderlig. Utskottet avstyrker därför motion 1985/86:326 (m).

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *lagförslagen*

att riksdagen antar de i propositionen framlagda förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott,
3. lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429),
4. lag om ändring i passlagen (1978:302),
5. lag om ändring i lagen (1985:127) om särskilda organ i landstingskommunerna,
6. lag om ändring i stadgan (1970:88) om enskilda vårdhem m. m.,

2. beträffande *personkretsen*

att riksdagen avslår motion 1985/86:So234 yrkande 2,

3. beträffande *avvecklingen av vårdhemmen*

att riksdagen avslår motion 1985/86:So241 yrkande 3,

4. beträffande *tillsyn över omsorgsvårdens personal*

att riksdagen avslår motion 1985/86:326.

Stockholm den 17 april 1986

På socialutskottets vägnar

Daniel Tarschys

Närvarande: Daniel Tarschys (fp), Evert Svensson (s), John Johnsson (s), Göte Jonsson (m), Kjell Nilsson (s), Rune Gustavsson (c), Anita Persson (s), Gunnar Ström (s), Aina Westin (s), Per Arne Aglert (fp), Ulla Tillander (c), Inga Lantz (vpk), Ingvar Eriksson (m), Erik Janson (s) och Karl-Gösta Svenson (m).

Avvecklingen av vårdhemmen (mom. 3 i hemställan)

av Göte Jonsson, Ingvar Eriksson och Karl-Gösta Svenson (alla m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 5 med "Med anledning av" och slutar på s. 6 med "So241 (m) yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Enligt den nya omsorgslagen skall alla förståndshandikappade ut i s. k. eget boende i eget hem, annat familjehem eller s. k. gruppbostad. Ändå vet alla att inom den stora gruppen utvecklingsstörda finns en del med så svåra handikapp att deras behov av trygghet och omvårdnad endast kan tillgodoses inom en institution av det goda vårdhemmets typ. Om den nya lagens intentioner förverkligas helt ut innebär det att teorierna fått ta över verkligheten. Priset får betalas av några av de svårast drabbade i den grupp som skulle hjälpas. Resultatet blir antingen att några handikappade vägras den vård de behöver och som både de och deras anhöriga vill behålla eller att många av de planerade nya gruppbostäderna måste inrättas för vård på en sådan nivå att det enda som vunnits med reformen blir en ombenämning – till stora och onödiga kostnader – från vårdhem till gruppbostad.

Utskottet delar därför uppfattningen i motion So241 (m) att den 1985 antagna nya omsorgslagen bör ändras så att huvudmännen får rättighet och skyldighet att tillhandahålla det antal vårdhemsplatser som behövs för de mest vårdbehövande. Regeringen bör snarast framlägga erforderliga förslag härom. Vad utskottet nu anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 3 bort hemställa

> 3. beträffande *avvecklingen av vårdhemmen*
>
> att riksdagen med anledning av motion 1985/86:So241 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Särskilt yttrande

Omsorgslagens tillämpning på de läkepedagogiska instituten

av Daniel Tarschys (fp), Rune Gustavsson (c), Per Arne Aglert (fp) och Ulla Tillander (c) som anför:

Det råder bred politisk enighet om att den verksamhet som bedrivs av de s. k. läkepedagogiska instituten har varit framgångsrik och bör kunna fullföljas även i framtiden. Enligt vår mening är det svårt att se hur detta går att förena med omsorgslagen i dess nuvarande lydelse. Efter de ställningstaganden som gjorts från regeringens sida, senast av Bengt Lindqvist i frågedebatten den 17 april 1986, utgår vi emellertid från att regeringen är uppmärksam på detta problem och vid behov tar de initiativ till förtydligande av lagen som kan bedömas erforderliga.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1962:381) om allmän försäkring[1] *dels* att i 10 kap. 2 § ordet "nomadskola" skall bytas ut mot "sameskola", *dels* att 10 kap. 3 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
10 kap.	
3 §	
Därest pensionsberättigad i annat fall än som avses i 2 § under hel månad är intagen i annan anstalt än sjukhus eller ock tillfälligt vistas utom anstalten, äger den som driver anstalten att, i den mån regeringen så förordnar, uppbära så stor del av den pensionsberättigades å månaden belöpande folkpension, som svarar mot kostnaderna för vården eller försörjningen på anstalten, varvid den pensionsberättigade dock skall äga erhålla visst belopp för sina personliga behov. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning för det fall att den pensionsberättigade åtnjuter vård eller försörjning mot avgift, som erlägges av kommun eller landstingskommun.	
Åtnjuter barn, för vilket barntillägg utgår, i annat fall än som avses i 2 § sista stycket under hel månad vård på anstalt eller eljest vård på allmän bekostnad, äger den som driver anstalten eller det kommunala organ som svarar för vårdkostnaden att, i den mån regeringen så förordnar, uppbära så stor del av barntillägg för månaden som svarar mot vårdkostnaden.	
Första stycket gäller inte i fråga om pensionsberättigad som åtnjuter helinackordering i servicehus för äldre människor.	Första stycket gäller inte i fråga om pensionsberättigad som åtnjuter helinackordering i servicehus för äldre människor *eller som bor i gruppbostad eller elevhem som avses i lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1986.

[1] Lagen omtryckt 1982:120.

Lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (1964:143) om bidragsförskott[1] skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
8 §	
Bidragsförskott utgives förskottsvis för månad.	
Vid beräkningen av bidragsförskott för månad skall det årliga belopp, från vilket beräkningen utgår, avrundas till närmaste hela krontal, som är jämnt delbart med tolv. Är årsbeloppet lägre än sextio kronor, bortfaller bidragsförskottet för den månad beräkningen avser.	
I den mån bidragsförskott svarar mot fastställt underhållsbidrag skall från förskott för viss månad avdragas på samma tid belöpande bidragsbelopp, som den underhållsskyldige må hava erlagt innan han erhållit underrättelse enligt 7 § andra stycket.	
Åtnjuter barn under hel månad på statens bekostnad vård på anstalt eller eljest kost och bostad, må bidragsförskott ej utgå för den månaden; dock må förskott utgå för tid då barnet är inackorderat vid *nomadskola*. Bor barnet under hel månad i *institution som anges i lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda* eller på *sjukvårdshuvudmannens* bekostnad i *enskilt hem* enligt nämnda lag, utgår ej heller bidragsförskott för den månaden.	Åtnjuter barn under hel månad på statens bekostnad vård på anstalt eller eljest kost och bostad, må bidragsförskott ej utgå för den månaden; dock må förskott utgå för tid då barnet är inackorderat vid *sameskola*. Bor barnet under hel månad i *elevhem eller gruppbostad, som avses i lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl.* eller på *huvudmannens* bekostnad i *familjehem* enligt nämnda lag, utgår ej heller bidragsförskott för den månaden.
Har bidragsförskottet ej lyfts före utgången av året näst efter det, under vilket förskottet förfallit till betalning, skall förskottet vara förverkat.	

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1986.

Äldre bestämmelser gäller fortfarande övergångsvis för den som under hel månad bor på vårdhem eller specialsjukhus i enlighet med bestämmelserna i lagen (1985:569) om införande av lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl.

[1] Lagen omtryckt 1976:277.

Lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429)

Härigenom föreskrivs att 41 § rättshjälpslagen (1972:429)[1] skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
41 §	
Rättshjälp genom offentligt biträde beviljas i mål eller ärende	
1. hos utskrivningsnämnd eller psykiatriska nämnden angående intagning enligt 8 eller 9 § eller utskrivning enligt 16 eller 19 § lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall,	
2. hos *beslutsnämnd* eller psykiatriska nämnden angående inskrivning i eller utskrivning från vårdhem eller specialsjukhus enligt lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda *eller placering av särskolelev enligt 28 § samma lag*,	2. hos *utskrivningsnämnd* eller psykiatriska nämnden angående inskrivning i eller utskrivning från vårdhem eller specialsjukhus enligt *35 §* lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda,
3. angående beredande av vård enligt lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga eller omedelbart omhändertagande enligt 6 § samma lag eller angående upphörande av sådan vård enligt 5 § samma lag eller hos förvaltningsdomstol vid överklagande enligt 20 § första stycket 1 samma lag,	
4. hos förvaltningsdomstol angående beredande av vård enligt lagen (1981:1243) om vård av missbrukare i vissa fall, angående omedelbart omhändertagande enligt 8 § eller vid överklagande av beslut om förlängning enligt 16 § samma lag,	
5. angående utvisning enligt 38, 43, 47 eller 48 § utlänningslagen (1980:376) samt vid utredning hos polismyndighet när fråga har uppkommit om utvisning enligt angivna lagrum,	
6. angående avvisning enligt utlänningslagen, dock ej hos polismyndighet, såvida icke anledning föreligger att överlämna ärendet till statens invandrarverk eller utlänningen enligt 50 eller 52 § samma lag hållits i förvar längre än en vecka,	
7. angående verkställighet enligt utlänningslagen, om anledning föreligger att överlämna ärendet till statens invandrarverk med stöd av 85 eller 86 § samma lag eller hänskjuta ärendet dit med stöd av 87 § samma lag eller om utlänningen enligt 50 eller 52 § samma lag hållits i förvar längre än en vecka,	
8. angående föreskrifter som meddelats enligt 13 §, 48 § eller 74 § andra stycket utlänningslagen,	
9. angående hemsändande av utlänning med stöd av 104 § första stycket utlänningslagen,	
10. angående förverkande av villkorligt medgiven frihet enligt 26 kap. brottsbalken,	
11. angående verkställighet utomlands av frihetsberövande påföljd enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge	

[1] Lagen omtryckt 1983:487.

angående verkställighet av straff m. m. eller lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottsmålsdom,

12. angående utlämning enligt lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling,

13. angående kastrering enligt lagen (1944:133) om kastrering, om giltigt samtycke till åtgärden ej lämnats,

14. hos regeringen enligt 1 § andra stycket lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1986.

Lag om ändring i passlagen (1978:302)

Härigenom föreskrivs att 22 och 28 §§ passlagen (1978:302) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
22 §	
Fråga om passtillstånd enligt 20 § prövas, om sökanden är patient som avses i 20 § 2, av utskrivningsnämnden *eller beslutsnämnden för psykiskt utvecklingsstörda* och i annat fall av överläkaren vid sjukhuset. Denne får dock hänskjuta ärendet till *vederbörande nämnd* för avgörande.	Fråga om passtillstånd enligt 20 § prövas, om sökanden är patient som avses i 20 § 2, av utskrivningsnämnden och i annat fall av överläkaren vid sjukhuset. Denne får dock hänskjuta ärendet till *utskrivningsnämnden* för avgörande.
Passtillstånd skall vägras, om det med hänsyn till ändamålet med vården är olämpligt att patienten har pass.	
28 §[1]	
Mot beslut av övervakningsnämnd enligt denna lag förs talan genom besvär hos kriminalvårdsnämnden eller den hovrätt, hos vilken klaganden skulle ha kunnat anföra besvär över beslut som avses i 37 kap. 8 § brottsbalken.	
Mot överläkares beslut om anmälan enligt 20 § 1 får talan ej föras. Talan mot annat beslut av överläkare enligt denna lag förs genom besvär hos utskrivningsnämnden *eller beslutsnämnden för psykiskt utvecklingsstörda*. Mot beslut av utskrivningsnämnd *eller beslutsnämnd* förs talan hos psykiatriska nämnden genom besvär.	Mot överläkares beslut om anmälan enligt 20 § 1 får talan ej föras. Talan mot annat beslut av överläkare enligt denna lag förs genom besvär hos utskrivningsnämnden. Mot beslut av utskrivningsnämnd förs talan hos psykiatriska nämnden genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1986.

[1] Senaste lydelse 1981:1308.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1985:127) om särskilda organ i landstingskommunerna

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1985:127) om särskilda organ i landstingskommunerna skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 §	
Särskilda organ får ges till uppgift att handha förvaltning och verkställighet som enligt lag eller annan författning ankommer på hälso- och sjukvårdsnämnden, tandvårdsnämnden, *omsorgsstyrelsen* och utbildningsnämnden eller som kan handhas av sådana nämnder som avses i 3 kap. 13 § andra stycket kommunallagen (1977:179).	Särskilda organ får ges till uppgift att handha förvaltning och verkställighet som enligt lag eller annan författning ankommer på hälso- och sjukvårdsnämnden, tandvårdsnämnden, *omsorgsnämnden* och utbildningsnämnden eller som kan handhas av sådana nämnder som avses i 3 kap. 13 § andra stycket kommunallagen (1977:179).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1986.

Lag om ändring i stadgan (1970:88) om enskilda vårdhem m. m.

Härigenom föreskrivs att 2 och 16 §§ stadgan (1970:88) om enskilda vårdhem m. m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §[1]	
Stadgan är ej tillämplig på	
1. *omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda, varom finns särskilda bestämmelser,*	1. *särskilda omsorger enligt lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl.,*
2. vård av handikappade, till vilken statsbidrag utgår,	
3. kontrollerad familjevård eller därmed jämförlig vård,	
4. anstalt, avsedd för riksförsäkringsverkets sjukvårdande verksamhet,	
5. sådant hem för vård eller boende för vilket krävs tillstånd enligt 69 § socialtjänstlagen (1980:620),	
6. annat i 1 § avsett vårdhem för vilket regeringen meddelat särskilda föreskrifter.	
Har enskilt vårdhem inrättats med bidrag av statsmedel eller utgår statsbidrag till dess drift, skall stadgan tillämpas endast i den mån den ej strider mot statsbidragsbestämmelserna.	
Med kontrollerad familjevård avses sådan sluten psykiatrisk vård som i anslutning till sjukhuset anordnas i enskilt hem.	
16 §[2]	
Vårdhemsläkare åligger att	
1. ansvara för den medicinska vården vid hemmet, i den mån ej annan läkare svarar för denna,	
2. se till att vid hemmet vårdas endast sådana personer för vilka det är godkänt och som lämpligen kan vårdas där,	
3. regelbundet besöka hemmet,	
4. ha tillsyn över hygienen och utrustningen vid hemmet,	
5. se till att av socialstyrelsen föreskriven journal föres vid hemmet och förvaras där,	
6. omedelbart anmäla till socialstyrelsen om någon i samband med vård eller behandling vid hemmet drabbats av eller utsatts för risk att drabbas av allvarlig skada eller sjukdom,	5. omedelbart anmäla till socialstyrelsen om någon i samband med vård eller behandling vid hemmet drabbats av eller utsatts för risk att drabbas av allvarlig skada eller sjukdom,
7. omedelbart anmäla till polismyndigheten om vid dödsfall behov av rättsmedicinsk obduktion eller annan rättsmedicinsk undersökning kan antagas föreligga.	6. omedelbart anmäla till polismyndigheten om vid dödsfall behov av rättsmedicinsk obduktion eller annan rättsmedicinsk undersökning kan antagas föreligga.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1986. I fråga om omsorger som övergångsvis tillhandahålles enligt lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda gäller 2 § i dess äldre lydelse.

[1] Senaste lydelse 1982:768.
[2] Senaste lydelse 1982:768.

gotab Stockholm 1986 10791

Socialutskottets betänkande 1985/86:20

om ersättning enligt avtal om läkarutbildning och forskning m. m. (prop. 1985/86:111)

SoU
1985/86:20

FEMTE HUVUDTITELN

Propositionen

Regeringen har i proposition 1985/86:111 om överenskommelse om statlig driftersättning för läkarutbildning och forskning m. m. föreslagit riksdagen att under anslaget E 23. Bidrag till undervisningssjukhus m. m.

1. bemyndiga regeringen att i enlighet med vad föredragande statsrådet anfört ikläda staten den ekonomiska förpliktelsen att betala ut 886 000 000 kr. enligt överenskommelsen om driftersättning för år 1986 för läkarutbildning och forskning m. m.,

2. till *Bidrag till undervisningssjukhus m. m.* för budgetåret 1986/87 anvisa ett förslagsanslag av 1 128 000 000 kr.

Motion

I *motion 1985/86:So469 av Rune Rydén m. fl. (m)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att nämnden för undervisningssjukhusens utbyggnad (NUU) snarast skall avvecklas och att de medel som i dag fördelas av nämnden i stället fördelas enligt de principer som anges i motionen.

Motionen är väckt under allmänna motionstiden.

Utskottet

För att kunna bedriva klinisk medicinsk forskning och läkarutbildning utnyttjar staten sjukvårdsorganisationen hos vissa sjukvårdshuvudmän. Staten betalar till de berörda sjukvårdshuvudmännen ersättningar som avses svara mot de merkostnader dessa åsamkas genom att utbildning och forskning bedrivs tillsammans med sjukvård. Ersättningarna utgörs av driftersättningar och investeringsersättningar. I båda fallen gäller att bidragen förs samman med huvudmännens resurser utan något villkor om specialdestination.

Riksdagen bemyndigade 1984 regeringen att godkänna en mellan statens förhandlingsnämnd och de berörda sjukvårdshuvudmännen träffad uppgörelse om samarbetet rörande läkarutbildning och forskning (prop. 1984/85:28, SoU 7, rskr. 69). Regeringen godkände därefter uppgörelsen.

1 *Riksdagen 1985/86. 12 saml. Nr 20*

Rättelse: S. 3 rad 11 nerifrån ordet kommunala utgår.

Riksdagen bemyndigade i april regeringen att ikläda staten den ekonomiska förpliktelsen att betala ut 845 000 000 kr. enligt överenskommelsen om driftersättning för år 1985 för läkarutbildning och forskning. Riksdagen anvisade därvid också till Bidrag till undervisningssjukhus m. m. för budgetåret 1985/86 ett förslagsanslag av 1 100 025 000 kr. (prop. 1984/85:135, SoU 25, rskr. 289).

I den nu aktuella propositionen läggs fram förslag som bygger på en mellan statens förhandlingsnämnd och företrädare för resp. landstingskommuner/kommuner den 11 februari 1986 träffad överenskommelse om driftersättning för år 1986. Enligt avtalet skall driftersättning utgå med 886 milj. kr. för detta år. Samtidigt har bestämts att ersättning för utrustningsanskaffning fr. o. m. den 1 januari 1986 skall utgå endast när kostnaden i varje enskilt fall överstiger 100 000 kr. mot tidigare beloppsgräns 50 000 kr., som gällde enligt avtalet för år 1985.

Föredragande statsrådet beräknar vidare 242 milj. kr. för driftersättningar enligt en särskild uppgörelse med Västerbottens läns landsting om tandläkarutbildning m. m. i Umeå, för övergångsbidrag för Karolinska sjukhuset i Solna och Akademiska sjukhuset i Uppsala samt för investeringsersättningar under budgetåret 1986/87. I beloppet ingår också bidrag till Een–Holmgren Ortopediska AB för driften av ett protesforskningslaboratorium vid Karolinska sjukhuset.

Den av regeringen föreslagna medelsanvisningen till anslaget E 23. Bidrag till undervisningssjukhus uppgår sålunda till 1 128 000 000 kr. Medelsbehovet i fråga om investeringsersättningar beror på i vilken takt sjukvårdshuvudmännen förverkligar planerade investeringar men har enligt vad som framgår av propositionen uppskattats till ca 75 milj. kr.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag och har ingen erinran mot den gjorda medelsberäkningen.

I *motion 1985/86:So469 av Rune Rydén m. fl. (m)* begärs ett tillkännagivande att nämnden för undervisningssjukhusens utbyggnad (NUU) snarast skall avvecklas och att de medel som i dag fördelas av nämnden i stället fördelas enligt de principer som anges i motionen.

Motionärerna anser att den särskilda investeringsersättningen till sjukvårdshuvudmännen enligt samarbetsavtalet skall slopas och i stället ersättas med ett schablonmässigt belopp. Därigenom skulle enligt motionärerna NUU kunna avvecklas, vilket skulle vara ett bidrag i avbyråkratiseringsprocessen.

NUU tillkom år 1960. Enligt förordningen (1977:433) med instruktion för NUU har NUU till uppgift att för statens del granska och godkänna förslag till byggnadsarbeten och anskaffande av utrustning vid kommunala undervisningssjukhus i de fall där statlig investeringsersättning kan utgå enligt avtal om läkarutbildning och forskning samt handha de uppgifter i övrigt som regeringen bestämmer. Regeringen har bestämt att NUU skall granska sjukvårdshuvudmännens rekvisitioner av statliga ersättningar samt betala ut beloppen. Fråga om investeringsersättning skall underställas regeringen om det gäller byggnadsobjekt av större omfattning eller anskaffande av utrustning som är speciellt kostnadskrävande eller av särskild art. Vid fullgörande av sina uppgifter skall NUU bl. a. (1) med beaktande av sjukvårdens krav ta

till vara utbildningens och forskningens intressen med hänsyn till såväl det aktuella läget som den framtida sannolika utvecklingen, (2) följa planeringen för undervisningssjukhusen samt verka för att utbyggnaden av dem samordnas och sker på ett väl avvägt sätt samt (3) följa program- och projekteringsarbetet samt delge vederbörande huvudman synpunkter och önskemål i vad avser dimensionering, placering, utformning och därmed sammanhängande frågor.

NUU består av ordförande och högst fem andra ledamöter. Till sitt förfogande har NUU ett mindre kansli.

Motionsförslag om NUU har behandlats av utskottet även vid tidigare tillfällen. I SoU 1983/84:26 avstyrkte utskottet en liknande motion (m) om avveckling av NUU med hänvisning till de då pågående förhandlingarna om nytt avtal för samarbetet rörande läkarutbildning och forskning.

Utskottet konstaterar att de investeringsersättningar som utgår enligt bestämmelserna om statlig investeringsersättning i samarbetsavtalet och avtalen om upplåtelse av lokaler för vissa statliga verksamheter uppgår till betydande belopp. Staten bör med hänsyn härtill ha ett medinflytande över användningen av dessa medel. Detta medinflytande utövas bl. a. genom NUU.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1985/86:So469 (m).

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *bemyndigande för regeringen*

att riksdagen bemyndigar regeringen att i enlighet med vad som anförts i propositionen ikläda staten den ekonomiska förpliktelsen att betala ut 886 000 000 kr. enligt överenskommelsen om driftersättning för år 1986 för läkarutbildning och forskning m. m.,

2. beträffande *medelsanvisningen*

att riksdagen till *Bidrag till undervisningssjukhus m. m.* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 1 128 000 000 kr.,

3. beträffande *avveckling av NUU m. m.*

att riksdagen avslår motion 1985/86:So469.

Stockholm den 22 april 1986

På socialutskottets vägnar

Daniel Tarschys

Närvarande: Evert Svensson (s), John Johnsson (s), Kjell Nilsson (s), Rune Gustavsson (c), Blenda Littmarck (m), Gunnar Ström (s), Per Arne Aglert (fp), Ann-Cathrine Haglund (m), Ulla Tillander (c), Inga Lantz (vpk), Ingrid Andersson (s), Ingvar Eriksson (m) och Erik Janson (s).

Reservation

Avveckling av NUU (mom. 3 i hemställan)

av Blenda Littmarck, Ann-Cathrine Haglund och Ingvar Eriksson (alla m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "motion 1985/86:So469 (m)." bort ha följande lydelse:

Som framgår av motionen bör de investeringsersättningar som utgår enligt bestämmelserna om statlig investeringsersättning i samarbetsavtalet och de lokala avtalen ersättas med schablonmässiga belopp som fördelas inom ramen för avtalen. Om investeringsersättningarna slopas, behövs inte längre NUU utan kan avvecklas. Detta skulle också innebära mindre byråkrati. Socialstyrelsen är fortfarande tillsynsmyndighet för undervisningssjukhusen, varför en avveckling av NUU inte behöver innebära några nackdelar från statens synpunkt.

Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion 1985/86:So469 (m) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 3 bort hemställa

3. beträffande *avveckling av NUU m. m.*

att riksdagen med anledning av motion 1985/86:So469 ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

gotab Stockholm 1986 10809